

L'historiador Ramon Rosselló.

testimonis davant Jaume II, algunes de les quals les realitzaren després de ser sotmesos a turment. En cap moment, Rosselló entra a realitzar una interpretació del contingut.

El text recollit en el llibre *El procés contra Ponç Hug, comte d'Empúries, per pecat de sodomia* és una traducció del llatí al català, excepte els paràgrafs que en el document original ja apareixen escrits en català antic.

Aquest document té una importància cabdal perquè és un cas

únic en tota la Corona d'Aragó, en què un rei dirigeix les declaracions dels testimonis com si fos el jutge d'instrucció. És més, Ramon Rosselló recorda que el document original portà a la coberta un escrit que confirma que era el rei l'únic que portava el procediment: «Procuri's que ningú ho vegi sinó el rei.»

Jaume Riera i Sans, el facultatiu de l'Arxíu de la Corona d'Aragó que va oferir a Rosselló la transcripció que ell tenia feta del procés començat l'any 1311 con-

tra Ponç V d'Empúries, coincideix amb l'autor del llibre a dir que «aquest és un procés viciat per interessos malèvols». Jaume Riera va fins i tot més enllà que Rosselló i posa en dubta l'assassinat del fill major de Ponç V d'Empúries, Hug, a mans del suposat amant del seu pare, Pere de Xesa o d'Eixesa. Al fill major del comte, Hug d'Empúries, atribueixen la difusió del rumor que son pare jaia amb Pere de Xesa. Aquest rumor és el que portà el rei a obrir la investigació. Hug odiava el seu pare perquè repartia les seves propietats entre els amants.

En el llibre, un dels testimonis, Bernat Guillem de Torén, declara davant el rei que havia sentit dir a Hug que no feia comptes reconciliar-se amb el seu pare perquè jaia amb Pere de Xesa: «Com m'adobaré yo ab lo traydor mon pare qui fa aquel pecat ab en Pere de Xesa e li ha donats III o V milia solidos de renda e a mi no vuol res donar? E Déus lo destruyrà. Com m' posaria yo? No'u faria per res». Pel que fa a la mort d'Hug, un altre testimoni, Ramons Nau, assegura que Pere de Xesa el va fer assassinar a través de Simó Gallart «avia aportada i pona al dit Huguet e que li'n donà menyar, e puy's qu'empyorà tro a la mort». «Però declaraven sobranment, per això no ho pots donar com a cert», assegura Jaume Riera.

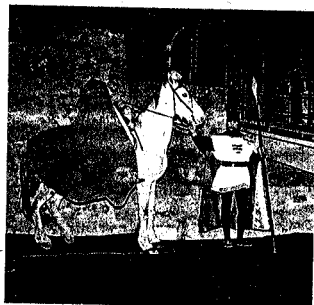
Aquest facultatiu de l'Arxíu de la Corona d'Aragó comenta així mateix que hi ha un punt molt fosc en les declaracions: «A l'últim testimoni l'anomena el penúltim però i, als primers, per què els citen? No és un procés normal amb advocats, sinó de pura informació», assenyalà. El que sí que queda clar, però, com diu Ramon Rosselló, «és que el comte era homosexual i els testimonis que declaren haver practicat l'acte sexual amb ell, també, perquè si no no ho haurien pogut relatar amb tant de detall».

Els documents originals es conserven a l'Arxíu de la Corona d'Aragó.

Joaquim Miret i Sans ja reproduï fragments del procés l'any 1905

● Aquesta no és la primera vegada que es publica el procés que el rei Jaume II instruí contra Ponç Hug V. El 1905-1906, l'historiador Joaquim Miret i Sans (Barcelona 1858-1919) ja el tractà en el capítol tercer del seu llibre *Sempre han tingut béch les oques i*, fins i tot, en reproduí alguns fragments. Encara que no va transcriure el text en la seva integritat perquè considerà que «lo que segueix en lo document passa per sobre tot lo que coneixem de més indecent y repugnant». De totes maneres sí que dóna per cert que «lo Comte d'Empuries havia caygut en estat de degradació y que lo Rey en Jaume ho aprofià ab fruición per acabar d'ensorcarlo».

Miret i Sans era conscient de l'os pervers que en pretenia fer el rei Jaume II d'aquesta informació: «Quan un rey d'aquell temps posava odi contra algun personatge enlayrat y volia fer lo caure y anorrasario per sempre, no trobava millor recors que acusarlo de pecat sodomítich.» Amb aquestes paraules Miret i Sans donava per acabada la narració del procés contra Ponç Hug V.

Bandera de Catalunya se representa a Bellicar d'Empordà. / J. GAMERO

El 1982, Miret i Sans ja començà a investigar als arxius catalans i tot seguit a la Biblioteca Nacional de París i a la de l'Acadèmia de la Història de Madrid, segons es posa de manifest a la Gran Enciclopèdia Catalana. Miret i Sans recorregué junt amb Carreras i Landi el corral dels Pallars perquè tenien previst escriure la història d'aquesta terra. Això el portà a revisar l'arxiu de la Seu d'Urgell. Aquest historiador arribà a conèixer a fons la bibliografia històrica estrangera, especialment la francesa i la italiana. Cal comentar també que ingressà a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, de la qual va ser el secretari durant 17 anys. També va ser membre fundador de l'Institut d'Estudis Catalans (1907) i un dels principals organitzadors del Congrés d'Història de la Corona d'Aragó (1908).

Ramon Rosselló comenta que, malgrat els càrrecs que arribà a ocupar Miret i Sans, l'Arxíu Diocesà de Barcelona II tancà les portes arran de la publicació d'alguns fragments sobre el procés de Ponç Hug V d'Empúries. I això que ell, d'entrada, ja s'autocensurà.